

John Banville

Visat núm. 13

(abril 2012)

per Anna Díaz

John Banville és un personatge poc convencional. El petit de tres germans d'una humil família de Wexford, Irlanda, va decidir no anar a la universitat quan en va ser l'hora, i malgrat alguns remordiments inicials ara no se'n penedeix gaire.

El jove Banville va treballar a Aer Lingus, cosa que li va permetre de veure món. El 1980, a trenta-cinc anys, ja treballava dins l'engranatge de la premsa irlandesa, i vuit anys més tard esdevenia l'editor literari de *The Irish Times* durant onze anys. Treballar no el va privar, però, d'escriure una llarga llista d'històries curtes que van aparèixer en publicacions periòdiques, seguides de llibres editats, el primer dels quals va ser *Long Lankin*, el 1970. Des de llavors ha escrit i publicat sense pausa, i com si trobés que tenia poca feina, ha creat un *alter ego* literari, Benjamin Black, que escriu novel·la negra, gènere que practica com a esbarjo, una mena de manualitat oposada a l'art de fer novel·la patricia que practica John Banville.

No obstant, aquesta extensa producció literària ha arribat delmada i tard a terres catalanes. Potser per desconexença, potser per por a presentar al nostre públic una literatura que per no ser de lectura fàcil no garantiria alts volums de vendes, de Banville —sense comptar Black— ens n'han arribat només quatre obres: *Llibre de l'evidència* (1992), *L'intocable* (1999), *El mar* (2007) i *Els infinits* (2010).

El *Llibre de l'evidència* és la primera traducció al català de John Banville, feta per Dolors Udina. Aquesta és la història del científic Freddy Montgomery, que torna a Irlanda després d'un accidentat periple europeu i descobreix que la seva mare s'ha venut part del seu patrimoni. Per reparar parcialment la situació decideix robar un quadre d'un veí seu, però la jugada no li surt com esperava. Ell, però, no veu cap problema a assassinar una serventa per continuar amb el seu pla. Malgrat la macabra decisió no aconsegueix el quadre, sinó ser empresonat. És el mateix Freddy que ens explica tot el que té a veure amb el robatori, les causes i les conseqüències. En aquest cas no és la ment de Banville qui s'inventa totalment aquesta història, sinó que s'apropia d'uns fets similars succeïts a Dublín.

Set anys més tard, Xavier Lloveras signa la traducció de *L'intocable*, novel·la que se situa en el temps de la guerra freda. Banville ens posa en situació a través dels ulls d'un agent doble, Victor Maskell, un agent doble inspirat en un dels *Cambridge Four* —quatre agents que Rússia va llogar per obtenir informació confidencial de la Gran Bretanya. Entre d'altres secrets, Victor coneix documents que relacionarien estretament la família reial britànica amb les altes esferes de l'Alemanya nazi. No hi ha cap dubte que la història d'un home que va ser capaç de sobreviure a una situació d'aquesta magnitud, de jugar amb les formes i les aparences per sortir-ne viu va meravellar John Banville, amic de la prosa que s'acull als equívocs, els jocs estilístics a allò que és i no és. Victor Mankell, de fet, venia a Banville com anell al dit per als seus experiments.

Havent guanyat el Premi Booker Man el 2005, és el 2007 que trobem publicat, amb traducció d'Eduard Castanyo, *El mar*, més aplaudit que els anteriors volums. És vora el mar on Max Morden, un historiador de l'art jubilat i amb una pila de records i remordiments, torna a fer les paus amb el poble on solia estiuejar i els records que li porta. És comprensible; Max no va saber gaire bé com

afrontar el final d'Anna, la seva muller, i no pot deixar de recordar massa coses: la mort de la dona, memòries d'infantesa amb petits ritus, de pas, inclosos, la família Grace —especialment mare i filla, per les quals es va sentir atret. Acompanyat de la seva filla, una petaca i un bloc, deixa constància de tot plegat, sense cap ordre, com sol funcionar la memòria.

Finalment, també per via d'Eduard Castanyo, apareix a casa nostra *Els infinits*. Una història que manté una presència de quelcom inefable, si se'm permet la llicència, diré que en això m'ha recordat *La intrusa* de Maeterlinck: el vell Adam Godley, abans un home de ment desperta, és al llit, ja no sap en quin món viu, i aviat en marxarà. Això destarota l'existència al seu voltant. Úrsula, la seva dona, sembla no ser-hi gaire més que ell. Petra, la filla, fa temps que ha perdut el nord i el jove Adam es veu obligat a anar a passar uns dies a casa els pares per fer-los costat. Ha vingut amb la seva dona Helen, víctima d'uns somnis estranys. Tant en els somnis com en la narració, hi ha els déus grecs com a estrelles convidades: Mercuri i el seu pare Zeus s'avorreixen massa a l'Olimp i baixen a jugar amb els humans, tot recreant a l'esfera dels Godley mites com ara el d'Amfitrió, fent recordar, a tots, coses de la infància, trencant la continuïtat del temps, repetint les històries. Un punt curiós? No només els déus tenen dret a narrar, també —literalment— el gos de la casa. I se'n surt força bé. Ajudat per la mà de Banville, és clar.

Aquests són els arguments de les novel·les de Banville, però podrien anar de qualsevol altra manera. Per què? Doncs perquè Banville és —com el món literari ha reconegut, i com qualsevol lector que obri qualsevol llibre de Banville per una pàgina qualsevol veuria de seguida— un estilista. A ell el preocupa la forma, jugar amb el llenguatge; és una mena d'escultor de la llengua.

Aquestes novel·les tenen totes el segell inconfusible de John Banville, un estil que com ell mateix ha explicat en algunes ocasions, vol empeltar la poesia amb la prosa, fer quelcom que expliqui històries d'una manera bella. Banville és un mestre del llenguatge i d'explicar històries farcides de llargues, minucioses descripcions que a vegades ens fan perdre el nord de la lectura i preguntar-nos on som, o més ben dit, on ens ha dut l'autor.

Precisament aquest efecte i aquest estil laberíntic són els ideals per tractar els temes que sovint repeteix Banville: la soledat i l'aïllament de l'individu, els límits entre fantasia i realitat, la memòria, el passat, el remordiment, els salts en el temps, les coses que no se sap ben bé què són, com passen, per què, i les teories que les expliquen, científiques o personals. Banville frueix filosofant mentre escriu i jugant amb aquests conceptes, enganyant-nos una mica, fent-nos pensar, dubtar, com si fóssim també un dels seus personatges.